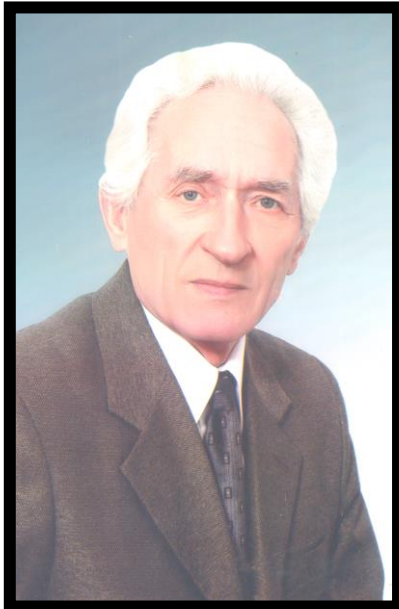

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ПЕТРА СТЕПАНОВИЧА ФЕДОРЧАКА

На 85-му році життя перестало битись полум'яне серце видатного вченого прикарпатської землі Петра Степановича Федорчака. Понад півстоліття він віддавав свою життєву енергію дослідженню складних наукових проблем української та європейської історії. Доктор історичних наук, професор кафедри історії слов'ян, почесний професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, заслужений працівник освіти України П.С. Федорчак вирізнявся високою фаховою ерудицією, неймовірною працездатністю та цілеспрямованістю. Особиста скромність, принциповість, вимогливість і постійна готовність допомогти й навчити тому, що він знав сам – зробили Петра Степановича Федорчака легендою для студентської молоді та еталоном університетського викладача.

Народився Петро Степанович Федорчак 22 серпня 1933 року у с. Росохачі Коломийського повіту Станіславського воєводства в незаможній селянській сім'ї. Його батьки користувались великою пошаною в сільській громаді за свою любов до праці та рідної землі. Згодом ця родинна традиція

стане відмінною рисою характеру Петра Степановича. Перші знання він здобув у Росохачській семирічній школі, де навчався у 1940–1947 роках.

У 1947 році П. Федорчак поступив до Коломийського педагогічного училища. І тут довелось одночасно заробляти на їжу та одяг. В училищі він захоплювався педагогами Костянтином Данкевичем, Оленою Голодненко, Іваном Бородіним, Миколою Бездітком, які не лише майстерно викладали навчальні предмети, а й уміло прищеплювали любов до професії вчителя. Під їх впливом Петро Степанович пов'язав усе своє подальше життя з освітою.

1951 року Петро Федорчак став студентом історичного відділу історико-філологічного факультету Івано-Франківського (колишнього Станіславського) педагогічного інституту. Тут він прослухав нормативні і спеціальні навчальні курси тодішніх провідних викладачів, зокрема доцентів І.К. Васюти, П.М. Денисовця, П.Т. Руценка, Ю.І. Патлажана та інших, у майбутньому відомих докторів наук та професорів. Вони ж допомогли йому набутти навиків науковця-дослідника. В інституті він брав активну участь у студентських наукових гуртках і семінарах, виступав з доповідями та повідомленнями на конференціях, готував перші наукові праці. І результат не забарився: Петро Федорчак став переможцем Республіканського конкурсу студентських наукових робіт. П. Федорчак активно займався спортом, який став його постійним супутником у житті.

У 1955 р. П.С. Федорчак закінчив навчання в інституті, одержавши диплом із відзнакою. У наступні роки він перебував на виборчій громадській роботі, одночасно викладав історію і географію у середніх школах Станіслава, був першим заступником голови обласного товариства “Знання” та першим заступником голови обласної федерації спорту.

У 1960–1963 рр. Петро Федорчак навчався в аспірантурі Київського державного університету ім. Тараса Шевченка, де достроково захистив кандидатську дисертацію з історії західних областей України.

1963 року Петро Степанович обійняв посаду старшого викладача Івано-Франківського державного педагогічного інституту. У 1966 р. йому присвоєно вчене звання доцента. В інституті П.С. Федорчак викладав історичні дисципліни, а 1972 року очолив кафедру. За його ініціативи та підтримки викладачі урізноманітнювали форми і методи навчально-виховного процесу,

вперше на Прикарпатті застосовували сучасні технічні засоби навчання. Набутий у цьому кафедрою досвід Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти УРСР рекомендувало для використання в інших вищих навчальних закладах.

П.С. Федорчак навчально-методичну роботу пов'язав з науковими дослідженнями. Він був співавтором і членом редакційної колегії тому “Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область”, автором та співавтором низки монографій і статей. П.С. Федорчак у 1977 році першим з випускників історичного факультету захистив докторську дисертацію з історії України, а 1978 року йому було присвоєно наукове звання професора.

1982 року Петро Степанович став проректором з наукової роботи. Енергійно й самовіддано працюючи на цій посаді до 1993 року, він докладав великих зусиль щодо організації та координації наукових досліджень факультетів і кафедр інституту, створення аспірантури, був ініціатором проведення багатьох наукових конференцій, симпозіумів і семінарів, сприяв виникненню Науково-технічної ради інституту і спрямовував її діяльність на здійснення нових наукових програм та виконання держбюджетної тематики.

У створеному 1992 року на базі педагогічного інституту Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника П.С. Федорчак, продовжуючи обіймати посаду проректора з наукової роботи, наполегливо домагався удосконалення наукової діяльності колективу згідно з університетськими вимогами. У 1993 році вчена рада університету обрала професора П.С. Федорчака завідувачем новоствореної кафедри історії слов'ян.

П.С. Федорчак спрямував колектив кафедри на розробку спеціальних курсів і спецсеминарів із джерелознавства та історіографії зарубіжних слов'ян, розвитку слов'янознавства у Східній Європі, міжслов'янських етнополітичних і культурних взаємин, міжнародного становища та зовнішньої політики слов'янських держав у ХХ–ХХІ ст. З його ініціативи створено кабінет історії слов'ян, де майбутні спеціалісти поповнюють свої знання з історії кожної слов'янської країни і який став центром навчально-методичної роботи кафедри.

У 1995 році за безпосередньої участі та редакції професора П.С. Федорчака колектив кафедри історії слов'ян опублікував посібник “Історія Польщі”, у якому висвітлено найважливіші проблеми розвитку цієї країни від найдавніших часів до сьогодення.

1999 року за редакції П.С. Федорчака вперше в Україні опубліковано рекомендовану Міністерством освіти України як навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей “Коротку історію Чехії і Словаччини”. У ній на багатому фактичному матеріалі проаналізовані державотворчі процеси у Чехословаччині в період між Першою та Другою світовими війнами, розкриті негативний вплив тоталітаризму на цю країну, закономірності “оксамитової революції”, міжнаціональні протиріччя, історію Чеської та Словацької республік.

Значним науковим доробком П.С. Федорчака стало дослідження складних і суперечливих українсько-польських взаємин. 1997 року за його редакцією опубліковано збірник, у якому вміщено понад 100 доповідей українських і польських вчених, проголошених на Міжнародній науковій конференції “Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ ст.” У ньому П.С. Федорчак відобразив, зокрема, національну політику Другої Речі Посполитої та сучасні українсько-польські взаємини. У декількох статтях, аналізуючи депортацію українців з Польщі в Україну та поляків з України до Польщі у 1944–1946 роках, він підтвердив, що ця так звана добровільна акція перетворилась у життєву трагедію двох сусідніх народів.

Водночас професор П.С. Федорчак опублікував низку статей про українсько-польське співробітництво у галузі освіти, науки і культури у 90-х роках ХХ – на початку ХХІ ст., у яких довів, що співпраця українського і польського народів у цій галузі зближує і збагачує їхню культуру. Це ж засвідчили і автори монографії “З історії українсько-польських відносин другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.”, виданої 2011 року під керівництвом, співавторством та редакцією П.С. Федорчака.

У науковому доробку вченого важливе місце посідала і краєзнавча тематика. На значному фактичному матеріалі він досліджував діяльність вищих навчальних закладів Івано-Франківська щодо вдосконалення підготовки спеціалістів, формування інтелектуального потенціалу нашого краю і незалежної України в цілому. За його активної участі, співавторства та редакції опубліковані монографії з історії Івано-Франківського державного педагогічного інститу-

ту імені Василя Стефаника та факультету історії і політології Прикарпатського національного університету, у яких відображено педагогічну, наукову й громадську діяльність їхніх колективів та вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів. У книзі “Мій рідний край – Прикарпаття” він відобразив економічний, соціальний та культурний розвиток нашого регіону.

У 2006 році П.С. Федорчак видав монографію “Новітня історія Польщі ХХ ст.”. До кінця своїх днів Петро Степанович невтомно працював над текстом монографії з новітньої історії Чехії та Словаччини. Всього вчений опублікував приблизно 160 наукових праць.

Значну увагу П.С. Федорчак приділяв підготовці істориків-науковців. Він ініціював створення на кафедрі історії слов’ян аспірантури. Під його керівництвом підготували й захистили дисертації зі слов’янознавчих проблем Володимир Комар, Василь Дебенко, Микола Вітенко, Ірина Місюра, Ярослав Штанько, Олег Бориняк, Андрій Яворський. Він також допомагав у написанні дисертацій дослідникам з інших міст та регіонів України. Зокрема, допоміг у визначенні наукового шляху відомому тепер вченому, докторові історичних наук, академіку АН Вищої школи, заслуженому професорові Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка Я.С. Калакурі, колишньому однокурснику, а згодом доктору історичних наук, професорові, завідувачу кафедри Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича В.М. Холевчуку.

Серед учнів і вихованців Петра Степановича є нинішній ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника доктор політичних наук, професор Ігор Цепенда, декан Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету доктор історичних наук, доктор філософії, професор Микола Кугутяк, директор Інституту туризму Прикарпатського національного університету доктор історичних наук, професор Володимир Великочий, завідувач кафедри історії слов’ян, доктор історичних наук, професор Володимир Комар. З колишніх студентів – учнів професора П.С. Федорчака слід назвати докторів історичних наук, професорів Миколу Литвина, Миколу Вегеша, Максима Гона, Петра Сіреджука, Олега Жерноклеєва, Ігоря Райківського, Ігоря Пилипіва, Ігоря Соляра, докторів політичних наук, професорів Сергія Дерев’янка і Михайла Нагорняка, доцента Олександра Марушенка та інших.

Плідна науково-педагогічна діяльність Петра Степановича відзначена високими освітянськими нагородами – званнями “Відмінник народної освіти” (1977 р.), “Відмінник освіти України” (2000 р.), медалями “За трудову доблесть” (1981 р.), “Ветеран праці”. У 1990 році йому було присвоєно почесне звання “Заслужений працівник народної освіти Української РСР”. З 2007 року він став почесним професором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розвиток історичної науки Прикарпаття неможливо уявити без науково-педагогічного досвіду Петра Степановича Федорчака та його творчого доробку. Його освітня й наукова діяльність є взірцем внутрішнього аристократизму, самовідданої любові до рідної землі, плекання національних традицій серед студентської молоді. В нашій пам’яті професор Петро Степанович Федорчак назавжди залишиться непересічним вченим-істориком, блискучим лектором та простою й доброзичливою людиною.

**Василь ДЕБЕНКО,
Володимир КОМАР**